

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

שלח

(חלק יח — שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת שלח, (אה"ק) יגייט סיון; (בכל העולם) כ"כו סיון, ה'תשפ"ב (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

שלח ז

אלקים בגימטריא „כנוי“⁷; ו„אתפאר בהו“ הוא בחי' תפארת].

ובזה מובן מה שלא נקט כאן את המעלה „שנקראו בנים למקום“ וכיו"ב, כי מעלה זו מבטאת את היותם של בני ישראל למעלה לגמרי מן הבריאה, ובלשון חז"ל: „מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר“; ואילו כאן בזהר מה שנוגע הוא שבני ישראל בהיותם בעולם הרי הם מטרת ותכלית הבריאה (עלמא לא אברי אלא בגיניהון דישאל . . אינון קיומא דילי) וקיום העולם – ולכן עוסק כאן בענינם של ישראל בהיותם בחי' „לב“ של כל העולם⁹, כנ"ל.

ב. אבל צריך להבין:

(א) מהי שייכות תוכן מאמר זה, אודות ג' המעלות הנ"ל של ישראל, לפסוק שעליו קאי בזהר – „ועתה יגדל נא כח אדני“¹⁰?

(7) תקו"ז בהקדמה (טו, סע"א). תכ"ב בתחלתו. תכ"ו (עא, ב).

(8) ב"ר פ"א, ד.

(9) ולהעיר, שגם בנוגע לקדה"ק נקט בזהר כאן (ע"ב) ד„תמן הוא לבא“ – ולא חב"ד (ראה תניא פנ"ב. וכ"ה בע"ח שער כסה"כ. ובכ"מ) – כי בזהר כאן איירי כמו שאלקות נמשך בעולם (ראה הערות וצינינים לקונטרס ומעין ע' 74 ובהנסמן שם).

(10) בניאווה"ז להצ"צ (ע' קנד) מבאר השייכות לכאן דהא דקב"ה אתרעי בהו – כי זוהי הקדמה „להבין איך יכול מרע"ה להמשיך הרצון העליון שהוא א"א להיות סליחה מאחר ששרש הנשמות מ"ז א, לכך מפרש דקב"ה אתרעי בהו פ"י שהוא ענין ישראל עלו במחשבה לכן . . .

א. על הפסוק „ועתה יגדל נא כח אדני“, איתא בזהר²: „רבי אחא ורבי יוסי אמרי זכאי אינון ישראל מעמין עכו"ם דעלמא, דקב"ה אתרעי בהו ואתכני בהו ואתפאר בהו דהא עלמא לא אברי אלא בגיניהון דישאל כו' וישאל כו' אינון קיומא דילי' (ד„האי עלמא“) וקיומא דכל שאר עמין“.

והטעם שמביא בזהר כאן ג' מעלות בישראל, ודוקא ג' אלו – שרצונו של הקב"ה הוא בהם, שהקב"ה מכוונה בשמם ישראל³, ואשר הוא מתפאר בהם – ולא מעלות אחרות, ואף נעלות יותר לכאורה, כגון ש„נקראו בנים למקום“⁴ –

מבאר אאמור"ר בהערותיו על הזהר⁵, שזהו בהתאם למבואר להלן בזהר, שישראל הם „הלב של כל העולם“ [וכהמשך מאמר הזהר גופא, שישראל הם „קיומא דילי“]; ולכן מונה כאן את ג' המעלות שהן כנגד ג' הקוין שבמדות – ד„משכן המדות הוא בלב“

[והולך ומבאר, ד„אתרעי בהו“ – ענין הרצון והבחירה – „הוא בחי' חסד“; „אתכני בהו“ הוא גבורה, דשם

(1) פרשתנו יד, יז.

(2) פרשתנו קסא, א.

(3) ראה לקוטי לוי"צ לזהר שם.

(4) אבות פ"ג מ"ד. ולהעיר, שברוב השנים – כולל שנה זו (תשל"ט) – לומדים פרק זה (לה"ש) נוהגין שאומרים אבות „כל שבתות הקיץ“ – איה"ז בסדורו) בשבת פ' שלת.

(5) שם.

(6) ל' אאמור"ר בלקוטי לוי"צ שם.

להיות קשורה עם שם הוי' – מדת הרחמים, ולמה ביקש „יגדל נא כח אֲדֹנָיִי“, שהכוונה בזה (בפשטות) להגדלה כביכול ב„כח“ של שם אֲדֹנָיִי¹³, מלשון אֲדֹנָת (השייך למדת הדין)¹⁴?

(ב) מדוע מוצאים אנו את הבקשה „יגדל נא כח אֲדֹנָיִי“ דוקא בנוגע לסליחה על חטא המרגלים, ולא כשרצה משה רבינו לפעול סליחתו של הקב"ה על חטא העגל (ושאר חטאים)?

והביאור בזה: הטעם לכך שהמרגלים לא רצו שבני ישראל יכנסו לארץ לא ה' מפני שכפרו ח"ו ביכולת הקב"ה לעשות נסים כו', אלא מפני שהי' חסר אצלם בהרגש שהקב"ה הוא „אֲדֹנָיִי“, „שאתה אֲדֹנָי לְכָל בְּרִיּוֹתָיִי“¹⁵, כדלקמן סעיף ד'; וכיון שבחטאם פגמו בשם אֲדֹנָי, הוצרך להיות התיקון על זה ע"י „יגדל נא כח אֲדֹנָיִי“.

ד. על הפסוק¹⁶, „כי חזק הוא ממנו“ אמרו רז"ל¹⁷, שהמרגלים טענו „כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם“ (וכפי שכבר נתבאר במקום אחר בארוכה)¹⁸:

(ב) לפני ג' מעלות אלו מקדים בזהר „זכאי אינון ישראל מעמין עכו"ם דעלמא, דקובה אתרעי כו“, ומסגנון והמשך הלשון משמע, שזהו ענין של חידוש – ותמוה: וכי יש הוה-אמינא מעיקרא שבני ישראל אינם זכאין „מעמין עכו"ם דעלמא“!?

ובכלל קשה להבין את תוכן המימרא „זכאי אינון ישראל מעמין עכו"ם דעלמא“ – היינו שמעלתם של ישראל נמדדת בהשוואה לעמין עכו"ם – בה בשעה שבני ישראל הם סוג אחר לגמרי, מרומם ומובדל משאר אומות העולם¹¹!

ג. ויובן בהקדם הביאור בפירוש הפסוק „ועתה יגדל נא כח אֲדֹנָיִי“, שבפשטות הוא תפלת משה לבקש את סליחתו של הקב"ה על חטא המרגלים, כפירוש המדרש¹² על תיבות אלו: „יגדל נא כח אֲדֹנָיִי – ותנצח מדת הרחמים למדת הדין“. ואינו מובן:

(א) כיון שמשה רבינו רצה לעורר את מדת הרחמים, היתה תפלתו צריכה

יכולים להמשיך באתעדלת"ת מלמעלה מעלה כו". וראה לקמן הערה 27.

11 לכאורה הי' אפ"ל שהוא עדמ"ש בתניא (פמ"ט) ד,ובנו בחרת ... הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם, והרי „אתרעי בהו" הו"ע הבחירה (כמ"ש בלקוטי לוי"צ שם) – אבל אינו. כי בפשטות הענין ד,ואתכני בהו ואתפאר בהו", וכן מש"כ אח"כ ד,עלמא לא אברי אלא בניגיוהו דישראל .. אינון קיומא דילי", הוא מצד מעלת נשמות ישראל. וכמפורש בכיאוה"ז הנ"ל ש(גם „אתרעי בהו") קאי על מעלת נשמות ישראל. ובמק"מ שם, שג' לשונות הנ"ל הם כנגד נר"ן.

12 במדב"ר פרשתנו פט"ז, כב. וראה רמב"ן, רבינו בחיי ועוד עה"פ. אוה"ת פרשתנו ס"ע תעא.

173 המרגלים טענו, שהנהגתו הנסית של הקב"ה מתאימה רק במדבר, בהיות בני ישראל מובדלים מיישוב העולם

13 ראה בארוכה – ע"ד החסידות – לקו"ת ואוה"ת פרשתנו ד"ה ועתה יגדל וביאורם.

14 להעיר מפ"י האוה"ח עה"פ (ד"ה עוד יתבאר).

15 ב"ר פי"ז, ד. וראה שער היחוד והאמונה רפ"ז.

16 פרשתנו יג, לא.

17 סוטה לה, א. וש"נ.

18 לקו"ח ח"ד ע' 1041 ואילך.

„חלק אלקה ממעל ממש“²² ו„חלק הוי' עמו“²³, שאינם קשורים בהנהגת הטבע, ולעת הצורך יש ביכלתם להתעלות למעלה מהגבלות הטבע.

וזהו שביקש משה רבינו: „ועתה יגדל נא כח אדני“: שם אדנות הוא המקור של הנהגת הטבע (כפי שמבאר רבינו הזקן²⁴ שמ„מדה זו ושם זה“ נעשית התהוות העולם באופן שנראה ל„יש גמור ודבר נפרד בפני עצמו“), אבל ביחד עם זה, מורה שם זה שהקב"ה הוא „אדון לכל בריותך“, אדון ובעה"ב על כל הבריאה (לשנות וכו') כפי רצונו ית'.

והיינו, שהמרגלים בטענתם „אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו“ פגמו בשם אדני, באדנות של הקב"ה על הבריאה – ולכן ביקש משה רבינו „ועתה יגדל נא כח אדני“, שיתגדל²⁵ ויתגלה הכח דאדני, שהקב"ה הוא בעל הבית במלוא המדה על הנהגת הטבע.

ה. והנה, מה שאצל המרגלים ה' חסר בהכרה ש„אתה אדון לכל בריותך“, שבעלותו של הקב"ה על העולם אינה מוגבלת כלל ח"ו בדרכי הטבע – שייך לחסרון שה' אצלם בהכרה במעלתם של בני ישראל, שגם בהיותם בעולם אינם מוגבלים בגדרי הטבע.

לפי ההנחה שלהם, מעלת בני

ומופשטים מהתעסקות בהוויות עולם הזה – במקום שאינם נתונים תחת מרות גדרי הטבע;

אבל בשעה שנכנסים לארץ נושבת, שעל זה ישנו ציווי בתורה¹⁹ „כי תבואו אל הארץ גו' שש שנים תזרע גו'“, באופן שאדם חורש אדם זורע וכו'²⁰, וע"פ התורה סדר החיים היום-יומי מדוד ע"פ גדרי ודרכי הטבע – אי אפשר בה בשעה להתנהג בהנהגה שהיא היפך הטבע; וכיון שע"פ טבע חזקים יושבי הארץ יותר מבני ישראל, אזי אין סומכין על הנס²¹, וצריך להשאר במדבר.

וזהו „כביכול אפילו בעה"ב אינו יכול להוציא כליו משם“: בודאי ידעו המרגלים שהקב"ה יכול לעשות נסים, ויתירה מזה, שגם הנהגת הטבע היא הנהגה אלקית, כמודגש בטענתם גופא שזהו „כליו“ (של הקב"ה); אבל טענתם היתה, שכיון שבעל-הבית (הקב"ה) יסד והעמיד את הבית (העולם) ע"פ סדר של הנהגה טבעית, אזי רצונו הוא שתהי' הנהגת האדם בהתאם לסדר זה, ולכן „כביכול אינו יכול להוציא כליו משם“ – הנהגה של יציאה מהגבלות הטבע לא תתכן.

אבל האמת היא, שאע"פ שהקב"ה קבע שהעולם יתנהג בהנהגה טבעית, לא שייך לומר ח"ו שהוא אסור וקשור („אינו יכול“) בהנהגה זו, שהרי הוא כל יכול, ולעולם ביכלתו לשנות את הטבע, ויתירה מזה: מטעם זה הנהגה כן הוא גם אצל בני ישראל, שהם

22 תניא רפ"ב.

23 האזינו לב, ט. אגה"ת פ"ד. ובכ"מ.

24 שער היחוד והאמונה שם.

25 כי כדי למלאות הפגם צ"ל ההמשכה ממקום נעלה יותר. וראה – בעניינו – לקו"ת שם (לט, ב"ג).

19 ר"פ בהר.

20 ראה ברכות לה, ב.

21 ראה פסחים סד, ב. זח"א קיא, ב. קיב, ב.

ובהמשך לזה מבאר ג' מעלות:
 „אתרעי בהו ואתכני בהו ואתפאר בהו”
 – שדוגמתן מצינו גם בכללות הבריאה
 (כדלקמן) – שגם בענינים אלו נבדלים
 בני ישראל לגמרי מכל הבריאה²⁸.

ו. אמרו חז”ל²⁹ „כל מה שברא
 הקב”ה בעולמו לא ברא דבר אחד
 לבטלה”, ומזה מובן שבכל דבר
 שבבריאה יש כוונה ורצון ה’. ואעפ”כ
 שייך העילוי ד”אתרעי” רק לבני
 ישראל.

וטעם הדבר: כיון שבני ישראל
 הם מטרת ותכלית הבריאה, נמצא,
 שהרצון על הבריאה ועניניו הוא לשם
 רצון אחר, כענין טפל (ואמצעי) לעיקר
 הכוונה – ישראל; אבל בעניני הבריאה
 מצד עצמם אין רצון. אמיתית (ופנימית)
 הרצון הוא בישראל דוקא – אתרעי רק

ישראל באה לידי ביטוי בהתקשרות עם
 הקב”ה באופן שהוא למעלה מהעולם,
 היינו דוקא כשיהודי נמצא בבית
 המדרש ובית הכנסת ועוסק בתורה
 ותפילה, או כשעוסק בקיום המצוות;

אבל כשיהודי עוסק בענינים
 טבעיים, ובחיצוניות נראה שהוא
 מתנהג באותו אופן כמו אינדיבידואלי
 להבדיל – אזי אין יתרון ח”ו ליהודי
 על שאר האומות.

וכיון שלא חשו את העילוי שישנו
 אצל נשמות ישראל, „חלק אלקה ממעל
 ממש”, שבהיותם בתוך הטבע הרי הם
 למעלה מהטבע – ה’ חסר אצלם
 גם בהכרה שהקב”ה הוא „אדון לכל
 בריות”, שבטבע גופא יש אלקות
 שלמעלה מהטבע.

וזהו הביאור במאמר הזהר „זכאי
 אינון ישראל כו”:

„ההגדלה” של „כח אדני” כפי
 שבאה לידי ביטוי אצל בני ישראל,
 מבטאת את מעלתם בערך ובשייכות
 ל”עמין עכו”ם דעלמא”. אפילו כשבני
 ישראל הם בהעלם והסתר העולם²⁶,
 ובגלוי אינו נראה היתרון והעילוי
 שלהם לגבי ה”עמין” – עד שיש הוה-
 אמיא שאינם שונים ח”ו מ”עכו”ם
 דעלמא” – הנה האמת היא, שגם
 אז „זכאי אינון ישראל מעמין עכו”ם
 דעלמא”, ואפילו במצב כזה הרי הם
 שונים לגמרי²⁷ מהם.

ההמשך דפירוש אאמ”ר לפי הצ”צ בביאור²⁸
 (ראה לעיל הערה 10):

ביאור²⁸ מבאר שורש ענין הסליחה, שהוא
 מצד (שורש נשי) למעלה מהשתלשלות (ע”ד
 „גדל נא כח אדני” – כנ”ל הערה 25); אמנם
 כדי שתהי’ הסליחה בפועל צ”ל ההמשכה למוטה,
 במקום (החטא) הצריך תיקון – ולכן מפרט בזהר
 שגם כמו שנש”י נמשכים בס’ השתלשלות (ז”א
 – כפי”א אאמ”ר), ועוד יותר במצב של הסתר
 (שצריך לחדש שזכאי אינון מעמין עכו”ם דעלמא)
 מעלתם בתקפה.

(28) ע”פ המבואר בפנים תובן השייכות
 דמאמר זה לר’ אחא ור’ יוסי – כי יוסי הוא
 גימטריא אלקים (ח”ג רכג, א. פרש”י סנהדרין
 נו, רע”א), בחי’ מלכות (המשך וככה תרל”ז סוף
 פרק פ’. לקוטי לוי”צ לזהר (ח”ב) ע’ קלו. קנג.
 ובכ”ט), ור’ אחא הוא בחי’ תפארת (לקולוי”צ
 לזח”א ע’ טו. קט. לזח”ב ע’ קלט). ותוכן מאמר
 זה – שגם בהסתר דעולם (מלכות) בני”הם
 למעלה מן העולם (תפארת) – הוא כענין חיבור
 תפארת ומלכות.

(29) שבת עז, ב.

(26) ויש לקשר זה גם עם מ”ש בהמשך הזהר
 (ע”ב) שהמרגלים גרמו דאסתליק מדת האמת
 – שהרי מדת האמת ענינה שאין בה שינויים,
 נמשך ונמצא למטה כמו למעלה.

(27) כי גם כמ”ש למטה קשורים במקורם
 שלמעלה מסדר השתלשלות. – ועפ”ז מובן

הניכר לכל אדם. עבור זה צריך להיות „מבין“.

— כ"ק אדמו"ר נ"ע שיבח פעם בהפלגה אנשים פשוטים מסויימים, באמרו שיש בהם מעלות גדולות. כששמע זאת החסיד ר' מנחם מאניש (מאניע) מאַנעסזאָן, אמר לאדמו"ר נ"ע: אני אינני רואה.

לרמ"מ היתה אז חבילת יהלומים (בהיותו סוחר גדול של יהלומים), וביקש ממנו אדמו"ר נ"ע לראות את חבילת היהלומים. הציג רמ"מ לפני אדמו"ר נ"ע את היהלומים שברשותו, והורה בשעת מעשה על אבן אחת באמרו שהיא פלאי פלאים ממש, ואמר אדמו"ר נ"ע „אני אינני רואה“. נענה הרמ"מ: צריך להיות מבין. ועל זה אמר לו אדמו"ר נ"ע: יהודי הוא פלאי פלאים, אלא שצריך להיות „מבין“.³²

ה. וזהו החידוש שבמאמר הזה, „זכאין אינון ישראל מעמין עכו"ם דעלמא“ גם בענין ד„אתכני בהו“: העילוי ד„שם ה' נקרא עליך“, באופן גלוי, שייך רק אצל בני ישראל, אבל המעלה ד„אתכני בהו“ (היכולת להכיר בהם את הקשר הבלתי גלוי עם אלקות) יש דוגמתה בשאר עניני הבריאה.

כי, כיון שכל מציאותו של כל נברא היא דבר ה' המח' אותו, הנה אם רק יהי האדם „מבין“ יוכל להכיר מהנברא את דבר ה' המחייבו. ובמכל-שכן וקל-חומר ממה שמצינו בנוגע למגיד³³, שהכיר את כח הפועל (הבן אדם)

בה, ומאליו מובן שהרצון לדבר שלמטה ממנו הוא תנועה של חסד.

ז. טעם ענין „אתכני בהו“ — שבני ישראל הם כינויו של הקב"ה:

כינוי הוא דבר המעלים על השם, שהרי הכינוי אינו מוכרח להיות פירוש או קיצור של השם (שעי"ז הי' גם שייך לדבר הנקרא בהשם) ואפילו לא באותו לשון³⁰, ולאידך וביחד עם זה, שייך הכינוי לשם, שלכן ע"י הכינוי אפשר לשער עכ"פ מהו השם.

ועד"ז הוא בנוגע לבני ישראל והקב"ה: כיון שבני ישראל הם „חלק אלקה ממעל ממש“ — הרי הדבר ניכר בהם, וניתן להרגיש בו. אלא שיש בזה ב' אופנים:

כאשר יהודי עסוק בעניני החלק אלקה (הנשמה), בתורה ועבודה — מכיר כל אדם שלפניו איש ישראל שיש בקרבו „חלק אלקה ממעל ממש“, ובלשון הכתוב³¹: „וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך“; אבל בשעה שיהודי הולך ברחוב ועסוק בעניני הגוף והעולם, אזי לעתים קרובות הקדושה האלקית אינה ניכרת עליו; הגוי אינו מכיר בכך, ולפעמים גם יהודי (להבדיל) אינו מכיר בכך. ובמצב זה הרי הוא כינוי (ולבוש והעלם) על החלק אלקי

[גבורה, שממנה באים ההעלמות]:

גם במצב זה אדם מישראל מורה ומרמז על אלקות, אבל אין זה באופן

(32) ספר השיחות תש"ה ע' 41 ואילך.

(33) שער האמונה — לאדאמ"צ — ס"פ כז. ד"ה ויבא עמלק תש"ט פ"ד. וראה סה"מ אדה"ז תקס"ב ע' פד.

(30) ראה בכ"ז — שו"ע אה"ע סקכ"ט סט"ז, ונ"כ. קב נקי כלל לח. שדי חמד אסיפת דינים מע' גט סימן ז'.

(31) תבוא כח, יו"ד.

ומחי' מבטאים את גדלותו יתברך. ולכן אמרו חז"ל³⁶ „כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו", שכל נברא מוסיף בכבודו ית' ומבטא את מלכותו של הקב"ה (כפסוק³⁷ המובא על כך בכרייתא „ה' ימלוך לעולם ועד“).

אבל אעפ"כ אין זה דומה כלל לענין „ישראל אשר בך אתפאר“ – ובלשון חז"ל³⁸ שהקב"ה אומר „אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם“ – כיון שבני ישראל הם מטרת הבריאה כולה, כנ"ל. ומשל למה הדבר דומה, למלך שבנה ארמון עבור בתו וחתנו – שפשוט הדבר שהארמון מוסיף בכבוד המלך (שרק מלך גדול ונשא ה' יכול לבנות דירה נאה גדולה ופלאית כזו); אבל אעפ"כ, במה נחשב כל הבית הנאה עם כל הכלים הנאים שבו, לגבי אלו (הבת והחתן) שבשבילם נבנה הבית!

ועד"ז בענינו: „כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו“, אבל, מי הם אלו שמבטאים את הגדלות האמיתית של הקב"ה, שמתפאר בהם – „ואתפאר בהו“ – אך ורק „עמך ישראל גוי אחד בארץ“³⁹.

(משיחות שי"פ שלח תשל"א ותשל"ב)

בנפעל בראי' מוחשית (ומהאי טעמא הבחין בכלי מסויים שהאומן שעשאו ה' „סומא בעין א"י“).

ואעפ"כ, אמיתית העילוי ד, „אתכני“ הוא „בהו“ – בבני ישראל – דוקא, כי על כללות הבריאה אי אפשר לומר שזהו כינוי על קוב"ה; אדרבה, הנברא נראה כמציאות בפני עצמו, כיון שהתהוותו היא בדרך פטולה;

משא"כ בני ישראל שהם „חלק אלקה ממעל ממש“ – אפילו בהיותם למטה במצב של העלם והסתר, נשארים הם מיוחדים עם אלקות³⁴, ולכן גם אז הרי הם (עכ"פ) כינוי על קוב"ה.

ט. והטעם ד, „אתפאר בהו“ – שהקב"ה מתפאר בבני ישראל – הוא לפי שבהשראת השכינה למטה בישראל יש עילוי כביכול לגבי היותה למעלה (ומטעם זה „עיקר (ועצם) שכינה בתחתונים היתה“³⁵), ולכן „קוב"ה . . . אתפאר בהו“, כיון שע"י בני ישראל ועבודתם למטה נעשה כביכול עילוי וגדלות בשכינה.

וגם מענין זה יש מעין ודוגמא גם בשאר עניני הבריאה, כיון שכל העולמות והנבראים שהקב"ה מהוה

34) ראה ביאורו ל"אדהאמ"צ (קטו, ב) ולהצ"צ (ע' תקמח). המשך תרס"ו ע' תנט ואילך. ס"ע תע ואילך. ועוד.

35) שהש"ר עה"פ (שה"ש ה, א), וש"נ. נת' בהמשך ההילולא באתי לגני השי"ת. ולהעיר ממשל המדרש (שמו"ר ר"פ תרומה) „קיסון אחד עשה לי שאדור אצלכם“ (ולא אמר שהם ידורו אצלו).

36) אבות ספ"ו.

37) בשלח טו, יח.

38) ברכות ו, סע"א. וש"נ. וראה ד"ה את

ה' האמרת (אוה"ת תבא ע' תתרטח ואילך. תתרטט ואילך).

39) דה"א יז, כא. הובא בברכות שם.

